
Žádný poplatek nesmí nikomu bránit ve studiu na vysoké škole, říká ministr školství Petr Fiala

Žádný poplatek nesmí nikomu bránit ve studiu na vysoké škole, říká ministr školství Petr Fiala

PRAVO

19.5.2012 Právo Strana 7 Rozhovor, autor: Jiří Mach

* Jak jste spokojen s výsledky přepočtu maturit těžší verze testu z matematiky?

Spoléhám na odborníky, věřím, že metody validace i harmonizace jsou dobře zvládnuté a že skutečně došlo k napravení chyby tak, aby maturanti nebyli poškozeni.

* Odborníci expertní zázemí Cermatu značně zpochybňují. Z jejich vyjádření plyne, že to je skandál, který se vyřešit nepodařilo. Nastalo by to za pořádnou revizi?

Musíme provést vyhodnocení letošních maturit a podívat se i na oba ročníky. Zjistit, co se povedlo, kde systém vykazuje chyby, a provést celkové hodnocení. Naslouchat názorům odborníků a jejich kritice. Až to uděláme, můžeme uvažovat o dalších opatřeních, co změnit nebo zlepšit. Ale napřed musí proběhnout hodnocení.

* Hodláte k hodnocení pozvat i externí odborníky? V ČR jich je pár, zhruba deset.

Musíme zvolit takové řešení vyhodnocení, abychom si byli opravdu jisti, že víme, co jsou slabá a silná místa tohoto modelu státních maturit.

* Je nutné, aby maturity rozvážela opancéřovaná auta? Nebylo by lepší prostředky vynaložit třeba na odborné zázemí?

Otázka finanční náročnosti musí být nepochybně také předmětem vyhodnocení. Ale samozřejmě u tohoto typu zkoušky je mechanismus bezpečnosti velmi důležitý. Náklady, které jsou s maturitní zkouškou spojeny, jsou vynakládány na bezpečnostní záležitosti. Měl jsem ale jen velmi krátký čas na to, abych se seznámil s finanční stránkou věci. Všechno je otázkou důkladné analýzy.

* Povýšení Jiřího Nantla z náměstka na prvního náměstka byl váš první krok, kterým jste se přihlásil k převzetí odpovědnosti za úřad. Učinil jste tak na přání pana premiéra, nebo k tomu došlo na základě vašeho osobního rozhodnutí?

Do personálního obsazení ministerstva mi nikdo nemluvil. Jiřího Nantla dobře znám jako respektovaného odborníka, spolupracoval jsem s ním, ale je to také člověk, který prošel nejrůznějšími stupni managementu vysokého školství. Mimo jiné je také dlouhodobý reprezentant studentů. Byl představitelem studentské komory Rady VŠ a mně připadá dobré mít v týmu takto schopného odborníka. Rozhodnutí vycházelo i z toho, že právě náměstek pro legislativu, což je funkce, kterou zastává, by měl hrát koordinační roli dovnitř úřadu, a že tím uvolní ruce dosavadnímu prvnímu náměstkovi paobalu nu Němcovi, který má na starosti velmi komplexní a komplikovanou problematiku regionálního školství.

* Akademiky musíte přesvědčit, že reforma vysokého školství nebude mít za cíl privatizaci VŠ a vpuštění politiků do systému. Reformu spoluvytvářel Jiří Nantl a na univerzitách vzbudila pozdvižení. Je první náměstek Nantl tím pravým, kdo bude toto obhajovat?

S reprezentacemi musím hovořit především já, to je úloha ministra. Skoro jsem chtěl s nadsázkou říct „jsem jedním z nich“, ale jsem si dobře vědom, jaké člověk v dané chvíli zastává role. Jsem především vědec a manažer, který v tuto chvíli vykonává politickou funkci. Opravdu nemám zájem, abych dovolil věci, které naznačujete. Pro mě je důležité

přispět k rozvoji české vzdělanosti a školství a za důležitý nástroj považují postoupit dál v reformě vysokého školství. Budu diskutovat s reprezentacemi VŠ, jak postupovat dál, které věci jsou pro ně přijatelné.

* Pokládáte náměstka pro vysoké školy Ivana Wilhelma za schopného člověka na správném místě?

Profesora Wilhelma, který byl rektorem Karlovy univerzity, mým předchůdcem ve funkci předsedy České konference rektorů, si velice vážím. V nejbližší době chci provést organizační a personální změny, ale nedospěl jsem k jejich definitivní podobě. Jsem zde teprve 14 dní.

* I tak jste stihl ještě na post hlavní mluvčí dosadit paní Savičovou, a to místo Antonína Zelenky, jehož dosadil váš předchůdce šalamounsky s tím, že byl jen pověřen, nikoli jmenován, aby se coby člen Rady ČRo necítil ve střetu zájmů. Proč jste Zelenku propustil?

Pana Zelenku jsem nepropustil. Paní Savičovou jsem znal z jejího předchozího působení v podobné roli na ministerstvu školství. Když jsem sem přišel, měl jsem v ni důvěru a požádal jsem ji, aby se této role ujala. Pan Zelenka byl pověřen řízením tiskového odboru a já jsem vrátil toto pověření zpět paní Savičové, která ho měla před tím.

* Která strana je vám momentálně názorově nejbližší? Coby konzervativně smýšlejícímu člověku vám budou asi nejbližší ODS a TOP 09.

Jsem nestraničný ministr, byl jsem nominován premiérem a má nominace se setkala s podporou všech subjektů koalice. Mé názory jsou obsaženy v textech, které píší minimálně dvacet let, a nikdy jsem neměl ve zvyku je v nějaké zjednodušené formě komentovat.

* Nenabízel vám v poslední době někdo z ODS kandidaturu na prezidenta?

To ne. Nabídky na politické role, které ke mně v posledních letech přicházely, nekomentuji. Jsem člověk, který se různým způsobem angažoval, byl aktivní jako občan. Byl jsem ve veřejných funkcích, takže je logické, že mám k politice relativně blízko. Po velkém váhání jsem přijal nabídku působit ve vládě v roli nestraničského ministra.

* Jaký je váš vztah s Václavem Klausem?

Znám Václava Klause velmi dlouho jako politika i jako intelektuála. Poprvé jsme se setkali v první polovině 90. let v jedné z televizních debat. Je jedním z těch mála politiků, kteří hodně čtou a čtou nejrůznější typy textů. Pan prezident je čtenářem i mých textů a mých knih. A to mě samozřejmě těší.

* Tato vláda ale zvyšuje daně i na knihy tak, že četby spíše ubude. Jak byste hlasoval ve vládě, která by toto schvalovala?

Pohybují se i v prostředí blízkém nakladatelské činnosti. Byl jsem redaktorem, takže jsem si dobře vědom všech problémů, které v této oblasti existují a mohou nastat. Ve vládě jsem ale především proto, abych dobře odváděl svou práci a abych dobře spravoval svěřený resort.

* Takže nebude pro vás problém zvednout v kabinetu ruku i pro věci, se kterými sám nesouhlasíte? Budete hlasovat podle dohody koalice?

Budu hlasovat podle svého uvážení, podle svého svědomí a podle toho, co si budu myslet, že je dobré z hlediska rozvoje této země. Žádný závazek, že bych musel hlasovat s někým nebo nějak, nemám. Samozřejmě se cítím odpovědný nejen za oblast školství, ale i za činnost vlády a budu se snažit být jejím platným členem.

* Jedním z nejkřiklavějších témat je regionální školství. Učitelé nyní doplácí na zrušení věkového automatu, který jim zaručoval růst mzdy úměrně se zkušenostmi. Můžete prosazovat vrácení věkového automatu, tak jak byl předtím nastaven?

Budu se vůbec zabývat otázkou regionálního školství a jeho financování. Ta oblast není úplně jednoduchá, protože tady ministerstvo školství má jeden typ kompetencí, jiné kompetence mají zase kraje a musíme postupovat v nějaké součinnosti. Otázka platů je samozřejmě velmi závažná a mě ani netěší, že už bylo předtím rozhodnuto o vázání finančních prostředků, které mají dopad na platy učitelů. Už teď se snažím o to, abychom se zabývali důsledně strukturou rozpočtu do roku 2013 a snažili se, aby tam tyto dopady nebyly.

* Je do budoucna naděje, že by se našly úspory v jiných kapitolách a něco by se mohlo přesunout zpět do regionů?

Určitě nesmíme dopouštět to, abychom přesouvali finanční prostředky třeba mezi systémem terciárním školství a regionálním školstvím. To by asi nebyla dobrá cesta. Možnosti ministerstva jsou zúženy v tom směru, že asi 93 procent prostředků, které jsou vynakládány na regionální školství, směřuje právě do mezd, takže ono to není vůbec jednoduché. Ale budeme se velmi pečlivě a detailně zabývat strukturou rozpočtu a hledat cesty, jak dosáhnout toho, aby ta opatření nezasahovala učitele, což pokládám za důležité. Ale pokládám za stejně tak důležitou jinou věc. Kromě toho financování mezd je také podstatné, aby lidé ve školství měli perspektivu a nějaký typ jistot. Proto bych třeba hodně naslouchal kritice, která zaznívá vůči českému systému v zahraničních analýzách a která se třeba týká toho, že naši učitelé nemají dostatečně definováno, jak postupují ve své kariéře.

* Řekl jste, že není možné odebrat školám výši příjmů, které vyberou na zápisném, a přesunout je třeba do regionů. Jak chápete slova Karolíny Peake, podle níž může zápisné kompenzovat ztráty v regionálních školstvích? Tady se opět dostáváme k otázce vaší pozice ve vládě. Jakou oporu máte třeba v osobě premiéra a jak silný je váš hlas?

Pan premiér podporu veřejně deklaroval. Pro mě je podpora premiéra důležitá, protože jako politolog si samozřejmě uvědomuji všechny výhody a nevýhody pozice nestraničského ministra ve vládě. Pokud jde o zápisné, pro mě skutečně, a to zdůrazňuji, je důležité, aby – když bychom takovou formu spoluúčasti studentů zavedli – se peníze nikde neztrácely, aby je vybírala přímo škola a aby se vracely studentům ve formě zkvalitnění vzdělávací činnosti na VŠ.

* Máte už jasno, jak vysoké by mělo být zápisné?

Jasno mám v tom, že žádný poplatek, který stanovíme, nesmí nikomu bránit z ekonomických důvodů ve studiu na VŠ. To je požadavek, který je pro mě naprosto jasný a z kterého nehodlám slevit. Takže pokud budeme zavádět nějaký poplatek, učiníme tak až na základě důkladné analýzy, případných sociálních dopadů a za situace, kdy si budeme jisti, že máme nástroje na to, aby k takovým případným problémům pro studenty, kteří by třeba z ekonomických důvodů měli

nějaké potíže se studiem, nedošlo. V návrhu Univerzity Karlovy na zavedení zápisného z roku 2009, který vlastně tuto debatu odstartoval, se mluvilo o 6000 korun ročně. Odtud se ty částky odvíjejí, ale my opravdu potřebujeme vědět, co která částka znamená a co přinese do systému. Ano, veřejná debata, to nezpochybňuji, se pohybovala kolem částky 3000 korun. Ale jestli je to únosná výše, to musí ukázat až důkladný rozbor.

* Myslíte si, že by mělo být zápisné jen pro prváky, nebo pro všechny vysokoškoláky?

Debaty, které jsem o tom dříve vedl s reprezentanty akademických obcí, zatím ukazují, že si dovedeme představit plošné zavedení zápisného, že není důvod, aby to platilo jen pro studenty prvních ročníků, protože částka nevyjadřuje náklady za studium nebo něco podobného.

* Nehrozí tam právní rozepře? Student nastoupil na školu za určitých podmínek a měnit to za běhu bude asi kontroverzní.

Také toto musí být předmětem důkladného prověření.

* Při obhajobě reformy VŠ se často odkazuje na Anglii, kde mají podíl na rozhodování univerzit i političtí nominanti a zástupci soukromého sektoru. Ale nemluví se o tom, jak moc dobře funguje. Například britský sitcom Jistě, pane ministře bez ukazuje, jak se na univerzitách kšeftuje s funkcemi, že je to jakési odkladiště zasloužilých politiků apod. Jak hodláte obhajovat tento systém?

Odpovím vám dvěma způsoby. První: nedávno jsem byl bavorským ministrem školství jmenován do rady univerzity v Řezně, a to jako bývalý rektor úspěšné univerzity (Masarykova univerzita v Brně – pozn. red.). V radě sedí pět lidí, kteří reprezentují senát univerzity, tři profesori, jeden zástupce studentů a jeden zástupce docentů a odborných asistentů. Pak je tam pět osobností z prostředí mimo univerzitu – akademiků, ale i lidí z průmyslu. Ti jsou voleni tak, že se na jejich nominaci musí shodnout ministr s rektorem a následně musí nominaci akademický senát schválit volbou. Takže nemusíme chodit do Anglie. V sousední zemi máme model, kde žádné podezření z vlivů politiků není. Rada má poměrně velké pravomoci, od volby rektora až po rozhodování o finančních záležitostech.

* Takže preferujete variantu, že by měl akademický senát vždy poslední slovo?

Byl to příklad toho, že způsobů, jak konstruovat radu, je celá řada. Teď přichází druhá, podstatnější část mé odpovědi – pro mě toto není v celé reformě rozhodující věc. Pokládám za mnohem důležitější, aby reforma podporovala diferenciaci VŠ, abychom dosáhli úpravy ustanovování profesorů a dostali se na praxi běžnou takřka ve všech vyspělých vysokoškolských systémech. Je důležité, abychom upravili akreditační proces a obohatili systém o prvky hodnocení kvality včetně rozvinutí vnitřních evaluačních mechanismů. Také bych velice rád dospěl k něčemu, co bych označil jako kontraktové financování, respektive k tomu, aby se univerzity dohodly se státem na určitých cílech a způsobech, jakým tyto cíle budou realizovány včetně financování.

* Jaký je váš vztah k Akreditační komisi a její předsedkyni Vladimíře Dvořákové? Máte rozhodnout nejen o přijímání prváků do magisterského oboru plzeňských práv, ale je tam i podnět Akreditační komise (AK) k přehodnocení stanoviska ministerstva o prodloužení akreditace. Situace Plzně je nejistá, nepříjemná, chcete rozhodnout rychle?

Situace je nepříjemná, a nejenom to. Tato situace už teď nemá žádné dobré řešení. A neříká se mi to lehce, protože sám jsem kdysi byl členem AK, takže ten proces a všechno, co s tím souvisí, znám velice dobře. Obecně bych k tomu řekl, že nepovažuji za únosnou situaci, aby ministerstvo bylo ve sporu s AK takovýmto způsobem. Bezprostředně po nástupu do funkce jsem se sešel s Vladimírou Dvořákovou i s vedením Západočeské univerzity v čele s paní rektorkou. V tuto chvíli hledáme řešení, probíhají jednání. Budeme se snažit najít takové cesty, které neohrozí kvalitu VŠ a současně nevystaví naprosté nejistotě studenty, kteří na plzeňských právech jsou a kteří za tuto situaci prostě nemohou. Dokud ta jednání neproběhnou, tak nechci vydávat žádné stanovisko.

* Co je pro vás hlavní prioritou?

Postavil jsem si prioritu úplně první přede všemi, a ta vyplývá z veřejné debaty, která byla vedena po odchodu Josefa Dobeše z funkce a vlastně poté, co byla oznámena moje nominace. Ukázala, že existuje ve veřejnosti u učitelů, u škol, u pedagogů jakási nedůvěra nebo pocit, že ministerstvo školství není dostatečně konsolidovaným orgánem státní správy, že ten úřad nejedná systematicky, že v některých věcech není důvěryhodný. Nepřisuzuji za to nikomu vinu ani to nijak nehodnotím, ale musíme to změnit.

Nepovažuji za únosnou situaci, aby ministerstvo bylo ve sporu s Akreditační komisí

Nemám žádný závazek, že bych musel ve vládě s někým hlasovat